

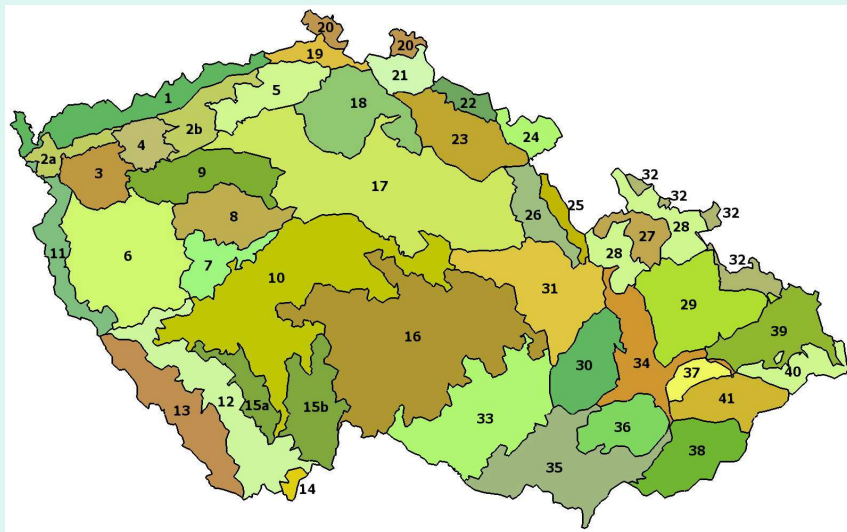
Historie lesů rožnovského velkostatku -1.

Nástin historie lesů rožnovského
regionu

1, Valašsko- specifický región na východní Moravě

- **Specifika:**
- Geografické poměry a geomorfologické poměry
- Historie osídlení a využívání krajiny
- Etnografické poměry
- Vlastnické poměry a jejich historická proměna

Valašsko v rámci Přírodních lesních oblastí (PLO)

číslo	Přírodní lesní oblast
38	Bílé Karpaty a Vizovické vrchy
39	Podbeskydská pahorkatina
40	Moravskoslezské Beskydy
41	Hostýnsko-vsetínská vrchovina a Javorníky

Valaši – valašská kolonizace

- Valaši – etnografická skupina v zeměpisné oblasti Západních Karpat
Cizí obyvatelstvo přicházející na Těšínsko a východní Moravu postupně od východu po karpatském oblouku od přelomu 15. a 16 století, jehož hlavní obživou byl **horský způsob chovu dobytka** a zpracování ovčích produktů. Odevzdávali vrchnosti desátý díl produkce a řídili se zásadami **valašského práva/ samosprávy** (konání valašských hromad, volba valašského vojvody se správní a soudní pravomocí(valašský soud).
- V. 17. století docházelo ke **splývání Valachů s místním obyvatelstvem** - s pasekářskou kolonizací pronikající z údolí. Docházelo k **omezování valašské samosprávy**, proměně vojvody ve vrchnostenského úředníka a společenskému poklesu svobodných Valachů do postavení poddaných
- Zachování specifik hospodaření a kultury umožnilo vznik **svébytného regionu** na horském a podhorském území východní Moravy.

Kolonizace území Valašského regionu

- Počátkem 12. stol. bylo pokryto rozsáhlými nepropustnými lesy. Od konce 11.stol. Během první vlny kolonizace byly zakládány podél vodních toků obce. Od 13. století se formovaly – hospodářsko-správní jednotky – feudální panství / velkostatky.
- V průběhu 16. – 18. století vznikaly obce v lesnaté podhorské a horské části území – v období **pasekářské kolonizace** docházelo k odlesňování panských lesů a k přeměně lesní půdy na ornou. Na pasekách byly budovány obytné a hospodářské budovy.
- V 16. století v procesu **valašské kolonizace** se započalo s využíváním horských lesů k salašnickému chovu dobytka, zejména ovcí a koz.
- Lesnatost území poklesla na minimum ve 2. polovině 19. století, kdy dosahovala cca 45 %, cca o 10 % méně než dnes.

Jak viděl Valachy valašský historik a spisovatel Čeněk Kramoliš

- I při malém výdělku a nuzném živobytí je lid valašský spokojený, veselý a pohostinný
- Chybí mu však jedna dobrá vlastnost, šetrnost. důkazem toho jsou četné hospody v kraji
- Bez obušku, malé sekyrky na dlouhém obušku Valach by nikdy nikam nešel, byl to čakan i zbraň
- Porážením a odvážením dříví lesního živí se mnoho obyvatel.
- **Na škodu potomků kácí se lesů na Valašsku příliš mnoho. Svůj obecní les má téměř každá osada, též sedláci mívají své lesy, které více a více mizejí.**
- *Zdroj: Čeněk Kramoliš. Rožnovský okres, Vlastivěda moravská , Brno 1907*

Historické etapy využívání přírodních zdrojů (půdy, lesa, vod a nerostné bohatství) Rožnovského velkostatku

1.	1267 – 1815	Období primitivního využívání a hospodaření feudálního velkostatku
2.	1815 – 1899	Období racionálního industriálního využívání přírodních zdrojů / zavedení racionálního lesního hospodaření (vlastníci rod Kinských)
3.	1899 - 1912	Období exploatačního kořistnického hospodaření Dr. Armina Poppra
4.	1912 – 1948	Období cílevědomého, intenzivního a rentabilního hospodaření za vlastnictví Vítkovického horního a hutního těžířstva
5.	1945 – 1948	Období snah o udržení Velkostatku Rožnov u (lesů a zemědělské výroby) u národního podniku Vítkovické železářny
6.		Převzetí lesů Velkostatku Rožnov Ministerstvem zemědělství

1. etapa: Období primitivního hospodářství feudálního velkostatku –panství

- Primitivní hospodaření na jednotlivých panstvích regionu bylo zaměřeno na pasení valašského dobytka. Les byl ovlivňován pastevním hospodářstvím, provozovaným jak poddanským obyvatelstvem tak majitelem panství. Odbyt dříví byl nepatrný v důsledku nízké poptávky a nedostatečné komunikační infrastruktury. Situace se změnila počátkem 19. století, kdy začali vlastníci velkostatků (panství) zavádět racionální lesní hospodaření.

Historická proměna vlastnických poměrů Rožnovska

- Panství Rožnovské bylo původně manským statkem olomouckého biskupství, později svobodným statkem-allodiem.
- **Alodium** je staré označení pro úplné vlastnictví nemovitostí a statků, s nimiž mohl **alodiální vlastník** nakládat zcela volně, užívat i zcizovat, původně dokonce aniž by z nich platil daně. Alod je tedy protikladem držení feudálního čili léna, jež zůstávalo ve vlastnictví lenního pána a leník měl pouze právo užívání, často spojené s různými povinnostmi vůči lennímu pánovi.

Olomoucký biskup Bruno

- Rádce a oblíbenec
- Přemysla Otakara II., státník a znalec věcí vojenských , církevní reformátor a kolonizátor. Za služby králi prokázané dostal rozsáhlá území při východních hranicích zemských.
- Rožnov se stal lenním statkem / manstvím/ biskupství olomouckého.

Vlastnické poměr v proměně doby

- Panství Rožnov – Krásno patřilo ve 13.stol. biskupství olomouckému.
- Známý kolonizátor četných míst na Moravě i ve Slezsku olomoucký biskup Bruno založil tu r. 1267 ves Rosenowe – Rožnov. Od r. 1310 držel panství Rožnov jako léno biskupské Bohuslav z Krásna, v letech 1366 až 1436 je drželi páni z Kravař, od r. 1434 se stalo spojené panství Rožnov – Krásno alodem, načež se často střídali jeho majitelé až do r. 1548, kdy přešlo do držby rodu Žerotínů.

Lacek II.

zrušil lenní svazek rožnovského panství

- **1405. Syn Voka z Kravař Lacek II. (Ladislav) byl (protizákonně) spolumajetníkem panství, stal se v roce 1403 biskupem olomouckým, v roce 1405 povolil svému strýci Lackovi I. z Kravař a z Helštýna za služby jemu a biskupství olomouckému prokázané, že všechny statky a majetky, které jakožto léna olomouckého biskupství drží, nyní i budoucně smí dáti a odkázati komukoliv (Cod.dipl. XV. č. 438). Tím, myslíme, přestal lenní svazek statku Rožnovského. 5. května 1408 byl biskup Lacek otráven.**

Cimburkové z Cimburka

- Rožnov (hrad) vč. vsetínského dominia držel v letech 1436 - 1437 Ctibor Tovačovský z Cimburka, od roku 1450 Jan Tovačovský z Cimburka. Jeho dcera Kunka z Cimburka se provdala za hraběte Petra od Sv. Jiří a z Pezinku a ten pak prodal v roce 1502 celé rožnovské panství Kunům z Kunštátu.

Žerotínové 1549 – 1815

	Větve:
1549-1694	-meziříčská
1694-1779	-vízenbersko-falkenberská
1779-1815	-vízinbersko-losinská

Žerotínský zámek ve Valašském Meziříčí

2.etapa: období racionálního lesního hospodářství za vlastnictví Kinských

- Teprve s rozvojem dálkové dopravy dříví vodní plavbou od r. 1822 ke sklárnám do Krásna se zlepšily odbytové možnosti a postupně docházelo k intenzivnějšímu těžebnímu ovlivnění lesa. Racionální těžby pak v druhé polovině 19.století vedly k velkoplošné likvidaci rozsáhlých věkově starých porostů. Velká pozornost byla věnována umělé obnově lesa. Velkorysími arondacemi pozemků a zalesňováním málo výnosných pastvin se zvýšila výměra lesů jak samotného velkostatku, tak později ve značné míře i lesů drobných majitelů.

Kinští 1815 – 1899

- *Podle Weeber : Vlastnictví lesů vyšší šlechty na Moravě a ve Slezsku*

František Josef hrabě Kinský ze Vchynic	
Evžen hrabě Kinský	Nar.19.11.1818
Manželka .Marie roz.Zauner	Marie 1849, František 1850, Terezie 1851, Anna 1852
Rudolf hrabě Kinský dědic	Nar.31.3.1854

Zámek Kinských v Krasně

Ignác Ferles (1799? -1863)

- *Zdroj: (G.Novotný: Dva zapomenutí lesníci .C.F.Trampusch a I. Ferles, Lesnická práce roč.78/1999 čís.1.)*
- Ignaz Ferles vstoupil do služeb velkostatku Valašské Meziříčí - Krásno nad Bečvou-Rožnov jako praktický lesník. V roce 1820 se stal lesním pojezdným a v roce 1825 rožnovským lesmistrem. Vlastník hrabě Eugen Kinský ho jmenoval doživotním ústředním ředitelem. Byl obratným vyjednávačem při vyvazování služebností škodlivých intenzivnímu hospodaření, zalesňoval pastviny a přispíval do odborného tisku na téma negativního vlivu větru a hrabání steliva na lesy, pěstování smíšených lesů)

Allodiální panství Valašské Meziříčí s Rožnovem a Krásnem (Kinští) - 1893

Druh pozemku	Výměra v ha	%	Lesní úřad	Revír	
Stavební	15,70	0,2		Rožnov	
Role	622,93	6,2		Zašová	
Louky	378,91	3,8		Krásno	
Zahrady	19,44	0,2		Rožnov	
Pastviny	538,47	5,3		Hutisko	
Les	8.388,19	83,4		Horní Bečva	
Prosté daně	86,92	0,9		Velká Bystřice	
Celkem	10.050,56	100,		Prostřední Bečva	
				Dolní Bečva	

Lesní, zemědělská a průmyslová výroba velkostatku

Pomocný personál	Počet
Hajný lesní	25
Hajný polní	4
Dozorce skladu dřeva	2
Sluha v úřadě	2

Zemědělská výroba – 7 poplužních dvorů
Poplužní dvory ve vlastní režii – Hradisko a Mariánský dvůr
Poplužní dvory pronajaté – Zubří a Krásno
Tři poplužní dvory pronajaté po parcelách
Zahradnictví Krásno

Dřevařská výroba a myslivost
Parní pila v Hrachovci
2 vodní pily v Zubří / 3 pilaři, 1 strojník
2 vodní pily pronajaty
1 solivar na potaš – Prostřední Bečva
Zařízení pro plávku paliva /Rožnovská Bečva
Obora v Jesenici u Krásna

Průmyslová výroba
Parní cihelna v Hrachovci
Pivovar v Rožnově

3. etapa: Období exploatačního hospodaření za vlastníka Dr. Armina Poppera 1898-1912

- Ke konci držby Kinských cca od roku 1880 byly prováděny rozsáhlé holoseče, Období nadměrné exploatace rožnovských lesů dosáhlo vrcholu za nového vlastníka – ³barona Armina Poppera, kdy se na rožnovském velkostatku po celých 12 let těžil skoro dvojnásobný únosný roční etát, který byl realizován převážně v nižších, dopravně přístupných lesních komplexech

Rožnovský velkostatek za Armina Poppera

- Majitel meziříčského dědičného panství (včetně Rožnova) hrabě Rudolf Kinský prodal roku 1898 celý svůj majetek baronu Arminu Popprovi z Podhradů za 7.200.000 korun. Nový majitel začal spekulovat s potenciálem místního lesního bohatství. Na Prostřední Bečvě zřídil parní pilu, pilu ve Starých Hamrech značně rozšířil. Provozu těchto pil padlo za oběť neúměrné množství dříví, přičemž část kmenů byla zpracovávána v továrně na celuloid v Ratiboři. Popprovo velikášství se mu stalo osudným, neboť 13. července 1910 bylo celé panství prodáno exekuční dražbou rakouské společnosti pro výrobu celulózy ve Vídni za pouhých 5.007.804 korun, od níž je odkoupila 1. února 1912 Vítkovická hutní a horní společnost za 5.500.000. Baron Popper navíc s částí zisku uprchl do ciziny.

Dobový tisk o hospodaření barona Poppra

toho příčina neobyčejná neopatrnost, či zlomyslnost, aneb paličská manie ?

Židovský statkář Poppr, jakmile se ujal rožnovského panství, počal vandalsky rádit v dosti zachovalých lesích kraje rožnovského a bylo se co báti, že celý kraj tento bude v krátkém čase spustošen a své přírodní krásy zba-ven. Jak se dovídáme, zakročil nyní zemský úřad lesnický proti rádění tomu a dohlížeti bude, aby aspoň stávající zákony lesnické od bar. Poppra při jeho vykořisťovatelském hospodaření s lesy valašskými byly dodržovány.

Šli na zkušenou do Uher. R. D. a F. M. žáci osmé třídy měšťanské školy na Vsetíně umínili si z ničeho nic

Konšelův odhad ceny rožnovského velkostatku

- Rok 1910 působil značné změny. Prodávalo se panství rožnovské, které po délce asi 25 kilometrů sousedí s arcibiskupskými lesy.- Byl jsem pověřen, abych s lesním radou Šerkem prošel Rožnovsko, a tím se přesvědčil, jakou asi cenu lesy mají. Bylo na to arci času málo, ale přece jsem viděl, že **vzrůst je tam vzácný, ale špatně se hospodařilo**. Odhadli jsme les na půlšesta milionu korun, ale z kupní smlouvy sešlo. ..
- */ Konšel: Moje cesta, Brno 2003, str.25*

Posudek o organizaci správy velkostatku z důvodu změny vlastníka z 15.02.1912

Změna vlastnictví u velkostatku Rožnov	Lesní úřad Rožnov
Lesní rada Schwetz Ludwig souhlasí s prací pro VHHT za dosavadních podmínek	Správce Hugo Kress: Účetnictví, stavby,, přejímky a kontrola, zástup vedoucího panství
-Narozen v Rožnově 1852, absolvent Sovince (1872), ředitel za Kinského i Poppra	Adjunkt Dressler. Evidence materiálu a zásob, , dodatky k lesnickému operátu a vedení revíru Hradisko
- Zplnomocněnec vlastníka v čele správy.	Kancelářský sluha
Obstarává běžné záležitosti, celkové hospodaření a záležitosti pronajatých honiteb	Pár služebních koní
Vedení správy statku v Rožnově	Další provozy a aktivity velkostatku
Ředitelství statku Rožnov Vítkovického horního a hutního těžířstva "(VHHT) v Rožnově	Zemědělská výroba
Agendu vyřizuje: Bankovní dům S.M.v.Rothschild, oddělení Rožnov ve Vídni	Pivovar
Inspekci a záměry – ústřední ředitel Kuntscher a lesmistr Stodola	Pohostinství – 5 propachtováno / revírník kontroluje
Telefonní spojení se všemi revíry a hájenkami - 40 účastnických stanic. Meziměsto-Val.Mež.	Nájemní domy – 3 domy / pila v Zubří 0
	Myslivecké hospodaření
	Rybářství

Historie zařízení rožnovských lesů

1823	První zařízení na základě Josefínského katastru
1840 - 1847	Ústřední ředitel Ludvík Hlava zpracoval nové zařízení na základě periodických statí. . Byly vyřešeny služebnosti. Obnoven revizemi v letech 1857,186, 1877..
1880	Nové zařízení provedené lesním ředitelem Hermannem Bretschneidrem. Porostní hospodaření. Sladění lesních pozemků s katastrem, zaměření busolou, mapy v měř. 1:5000. Mapové snímky provedeny pečlivě s hektarovou sítí, slouží doposud. Tabulková část: : popisy porostů, lokální hmotové a výnosové tabulky, tabulky bonit, přehled věkových tříd, plán těžeb.
1890	První revize LHP
1899	Vlastnictví přešlo na barona Poppera, plán těžeb byl opuštěna n ebyly provedeny žádné dodatky z důvodu uspěchaných těžeb. Tímto se stala tabulková sestava operátu bezpředmětnou. .

Revíry, lesnický personál, materiální požitky

Revír /9/	Revírník	Vzdělání	Plat	
Horní Bečva	Nadl. Josef Kregozy	Niž.st.zkouška	2.150 K	
Dolní Bečva	Paul Ország	-“-	1.560 K	
Zašová	Adolf Stenzl	-“-	1.560 K	
Prostřední Bečva	Jaroslav Křepelka	LÚ Písek	1.560 K	
Velká Bystřice	Johan Černocho	Niž.šk.Hranice ,niž.st.zk.	1.560 K	
Rožnov	Richard Holik	les.ú.Aschaffenburg, nižší .státní zkouška	1.560 K	
Hradisko	Adjunkt Dressler	Les.škola Hranice	1.320 K	

Revírníci mají 4 – 10 ha deputátních pozemků / 1 – 3 kusy dobytka / deputát 36 - 48 prn paliva /bezplatnou lékařskou péčí, bezplatné léky, daně jsou hrazeny z renty statku,. Revírníci vlastní pár koní, nedostávají na ně podporu, ale mohou poskytovat služby za úplatu. Uniformu dostávají bezplatně pouze sluha a kočí

Lesní ochranná služba a pomocný personál

Lesní ochrannou službu vykonává 31 lesních a mysliveckých přísežných hajných, 15 hajných bydlí v režijních hájenkách, 16 ve vlastních domech, ve svých lesních okrscích

Roční mzda ochranného personálu obnáší v hotovosti čistou mzdu od 396 do 523 K a cca 3 měřic služebního pozemku, volné bezplatné pastvy pro 3 kusy hovězího dobytka a 24 prostorových metrů tvrdého a měkkého palivového dříví.

Na manipulačním skladě v Rožnově jsou zaměstnáni strážný a manipulant Michael Vachun – 1080 K čisté roční mzdy a 24 prm. Paliva- nadhajný s 25 -letou praxí.

Stavební činnost zabezpečuje tesařský polír Johann Filustek, za roční plat 768 K, při mimořádné práci odměna 1.70 K denně.

Organizace lesního provozu

Roční těžby jsou ředitelstvím rozděleny na jednotlivé revíry

Revír vypracuje **návrh těžeb**, který ředitelství zkontroluje a povolí.

Revírníci vyznačují roční paseky a svěřují naplno.

Vytěžené zdravé jehličnany jsou **zpracovány** v celých délkách, 10 cm na čepu, zbytek zpracován na palivo. Pro buk platí speciální postupy. Klest je spálen, nebo darován dřevorubci.

O **vyrobeném dříví** je sepsána revírníkem spolu s hajným konsignace odděleně podle sortimentů. Délky odstupňovány po 0,2m, průměr ve středu kusu křížem na cm, hmota stanovena podle Preslerových kubírovacích tabulek.

Palivo je vyráběno ve čtyřech sortimentech: štěpiny, zlomy, klacky a větvoví. Štěpiny (0,8 x1,25 x 1,2) Prm – štěpiny: 0,75 , klacky:0,70, větvoví: 0,60.

Kontrolní příjem u užitkového dříví ředitelstvím příležitostně u přejímky kupcem. Na spodním řezu vyznačení kontrolním želízkem z roku 1817, každý sortiment na spodním je opatřen má průběžné číslo a značku revíru.

Prodej užitkového dříví nabídkou okolním obchodníkům se dřevem. Bubelovi/Vsetín, Křižan/Krásna/Janik/Rožnov, za hotové

Probírky – 8.600 m³ ročně. Podle pracovní síly a počasí rozděleny na revíry, podúrovňové probírky – odumřelé, potlačené poškozené, místní personál vyznačí. 6/8 – délka 4 m opracován a prodán- vagon Rožnov, Zbytek zpracován n a plotovky, chmelové tyče, brusné dříví a palivo. Kontrolní přejímka v lse nebo na skladě. Revírníci jsou oprávněni prodávat palivo jednotlivým odběratelům dle tarifu. Výplaty dřevařům dle konsignací, přibližovacích a odvozních lístků revírníkem. Podle potřeb je možno i zálohovat

Lesní kultury

Jsou prováděny na pasekách po povolení ředitelstvím

Spon 1,5 x 1,5 – 4.444 sazenic na ha, odpovídá místním podmínkám

Sadba jamková, 3-roční školkované smrkové sazenice

Vylepšování smrkem a modřínem- 5 % , jedlemi z náletů

Zalesňovací náklady cca 40 K / ha – vylepšení – 10 %, sazenice z kočovných školek, nákup sazenic není obvyklý.

Lesní polaření, brambory jako předplodina, následně oves, Práce v denní mzdě, ochranný personál vede mzdové knížky, z nichž sestaví revírník mzdovou listinu a každých 14 dnů pošle na ústředí. To kontroluje správnost. Stejně jsou odměňováni pracovníci v denní mzdě i při výchovných, stavebních a údržbových pracích.

Vedlejší užitky: Sběr klestu, sklizeň lesní trávy- v návaznosti na odpracované dny, sběr lesních bobulovin se pronajímá podnikatelům.

Účetnictví

Revír

Výdajový, výplatní rejstřík - všechny mzdy a výdaje v chronologickém pořadí na podkladě mzdových deníků hajných, konsignace přejetého materiálu, dopravní výkazy, zvláštní originální přílohy, dále deník odděleně příjmy a vydání, v kontextu materiálu. Z tohoto deníku jsou prováděny zápisy do registru materiálového zásobníku. (formulář). Zápisy se vedou odděleně podle příjmů a vydání do výkazů a jsou měsíčně uzavírány. A je sestaven výkaz zásob pro ředitelství. Ředitelství vede zásobník materiálů podle lesních úseků a sestavuje roční výkaz.

Skonto zásob se neprovádí, po přejímce se stává materiál vlastnictvím kupce.

Revírník vede : účetní knihu

- Inventární seznam

Ředitelství

Pokladní knihu

Účetní knihu

Deník materiálů

Rejstřík zásob

Hlavní knihu

Myslivost a věcná práva

Režijní honitba 8.551 ha

Pronajaté honitby: Zašová 1.150 ha, Zubří 1.707 ha, Velká Bystřice 2.206 ha, ukončení pronájmu v roce 1913, pachtovné 200/400/80 K, dodávka 20-40 m³ tvrdého paliva pro školy, Vidče obdržela 140 K ročně, na kostel 500 K, 32 m³ paliva. Na pronajatých honitbách byly v roce 1911 uhrazeny škody zvěří -94 K.

Zvěř je přikrmován senem, kaštany a žaludy

Odstřel prováděn personálem šouláním a naháňkou, Odlov v roce 1911: 1 jelen, 39 srnců, 605 zajíců, 15 bažantů, 357 koroptví, 3 sluky, 5 kachen různá škodná.

Sčítání srnčí zvěře u krmelišť v různých revírech v roce 1911: 596 ks.

Údajný poměr pohlaví 1 : 1

Odběr vody a ledu z Bečvy

Povinnost údržby jezu v Rožnově a Hradisku
Náklady na odstranění škod v roce 1911 dosáhly 6000 k

4. etapa: období za vlastnictví Vítkovického horního a hutního těžířstva 1912-1945

- Velkostatek rožnovský se stal majetkem Vítkovického horního a hutního těžířstva. Těžištěm. Bylo zavedeno intenzivní cílevědomé smrkové hospodářství s ohledem na to, aby se vytvořily produktivní zásoby kvalitního dřeva hlavně pro potřebu vlastních průmyslových podniků a docílilo se maximálního zúročení lesního kapitálu . Obnova lesa byla prováděla kombinovaným způsobem se značnou péčí.